

Cultuuroitstap naar Brussel

21/4/2018

Verzorgd door : Tina Uytterhoeven

Magdalenakapel

Dit is de Magdalenakapel. Zij was een deel van een klooster voor de broeders van de Saccietenorde en werd vernietigd door calvinisten in 1850. Saccieten was een bepaalde bedelorde uit de 13de eeuw die geïnspireerd was door FRANCISCUS VAN ASSISEN en naar wiens regel ze ook leefden.

In de 15de eeuw is ze heropgebouwd in Brabantse laatgotiek. Er waren 3 kerkschepen en het portaal dateert uit 1637. Maar deze kleine kerk stond niet altijd op deze plaats maar die stond waar nu het centraal station is. Deze kerk werd steen voor steen verplaatst ongeveer 1950.

Die periode werd de Noord-zuid verbinding van het spoor gemaakt en het centraal station is eigenlijk het centrale punt in die verbinding. Dus de kerk moest plaats maken en daarom die afbraak steen voor steen en terug opbouw op deze plaats. De 17de eeuwse gevel heeft men ter die gelegenheid ook

gerestaureerd en het 15de eeuwse interieur heeft men vervangen door een bescheidener interieur met eenvoudige pilaren en met moderne glas-in-lood ramen.

GROTE MARKT

De eerste marktplaats van Brussel ontstond op de rechteroever van de Zenne – momenteel het Gorikspan. Op een eilandje daar werd de eerste handelshaven op de Zenne gestart.

Oorspronkelijk heette deze plaats NEDERMERKT. Ze kreeg pas de huidige benaming in de periode ongeveer 1777 – 1789.

Dit gebied was aanvankelijk zeer moerassig en in de 12de eeuw werd de streek hier drooggelegd en heeft men het plein als dusdanig aangelegd. Het eerste plaveisel dat men hier aanlegde lag ongeveer 1.20 m lager dan wij nu staan.

De bebouwing hier was aanvankelijk vrij ongelijkmatig. In de 15de eeuw kwam het Brabantse Hof zich in Brussel vestigen en deze gebeurtenis gaf aanleiding tot de bouw van het stadhuis. Tegelijk kregen de gildes die zich sinds de 14^{de}

eeuw aan het organiseren waren de kans om een eigen gildehuis te verwerven. deze huizen waren aanvankelijk opgetrokken uit hout en in de loop van de 17de eeuw werden die vervangen door nieuwe stenen huizen in de barokstijl wat de rijkdom van de gildes moest weerspiegelen.

In de 17de eeuw was heel Europa in oorlog en een 13-jarige oorlog verdeelde Europa in katholieke en protestantse kampen.

In 1648 was Lodewijk de 14de vast besloten om Vlaanderen aan zijn territorium toe te voegen. In 1695 arriveerde het Franse leger en bombardeerde op 12 en 13 augustus Brussel op bevel van Lodewijk de 14de. Zij deden dit vanaf een heuvel buiten de toenmalige muur rond Brussel. 3000 bommen en 1200 loden kogels vernielden de ganse Grote Markt en zijn omgeving.

Maar ondanks de vernielingen die dit bombardement aanrichtte, herstelde de stad Brussel zich vlug. De gildes zorgden ervoor dat alles in een paar jaar terug herbouwd werd.

De homogeniteit van de gebouwen rondom het plein dateert van die tijd en dit omdat er een stedelijke ordonnantie werd uitgevaardigd die bepaalde dat de bouwontwerpen eerst door het stadsbestuur moesten worden goedgekeurd.

In de 18de eeuw degradeerde het plein nogmaals door de verarming van de gilden op dat ogenblik. Men verkocht de gildehuizen openbaar als een nationaal goed. De beeldhouwwerken werden vernietigd en geplunderd.

Vanaf 1850 tot 1860 ontstond er dan terug een gevoeligheid voor erfgoedwaarde van gebouwen.

Het stadsbestuur was zelf al gestart met het restaureren van het stadhuis en het opnieuw opbouwen van het broodhuis. Voor de gebouwen die toen in particulier bezit waren, verleende men al subsidies voor het herplaatsen of vervangen van het verdwenen beeldhouwwerk aan de gevels.

Het is onder het impuls van de toenmalige burgemeester Karel BULS dat alle gebouwen systematisch gerestaureerd werden. We spreken hier dan van de periode 1882 tot ongeveer 1920.

Op dit plein werden ook de graven Egmont en Hoorn onthoofd.

DE GEBOUWEN ROND HET PLEIN

HET STADHUIS

Met de bouw van het eigenlijke stadhuis werd gestart in 1402 en de bouw duurde tot 1455. De toren werd ontworpen door Jan Van Ruysbroeck. De toren is 96 m hoog en boven op de toren staat het vergulde standbeeld van de aartsengel Michael die een draak velt.

St. Michael is patroonheilige van Brussel.

Bovendien staat de toren ook niet juist in het midden van het stadhuis.

Bij het Franse bombardement in 1695 werd het praktisch gans vernield – alleen de buitenmuren en ook de toren bleven behouden.

De belangrijkste component van de restauratie van het stadhuis was de toevoeging van de beelden aan de gevel. De afgebeelde figuren zijn allemaal belangrijke personen uit de geschiedenis van België.

HET BROODHUIS

In het begin van de 13de eeuw stond er op de grote markt een houten constructie waar de bakkers hun broden verkochten. Die houten barak werd in 1405 vervangen door een stenen gebouw.

Gedurende de regeerperiode van keizer Karel V werd het broodhuis opnieuw met de grond gelijk gemaakt en zijn hofarchitect Antoon KELDERMANS werd aangesteld om een nieuw gebouw te ontwerpen. Keldermans behoorde tot een bouwmeestergeslacht die zowel fungeerde als architect en het bouwen zelf.

Hij bouwde o.m. ook het stadhuis van Mechelen.

Het gebouw werd einde jaren 1860 nogmaals gesloopt en heropgebouwd in neogotiek. In dit gebouw is nu het museum van de stad Brussel gevestigd. Hier is een waardevolle collectie van schilderijen, retabels, wandtapijten, beeldhouwwerken, zilverwerk en porselein. Het geeft een totaal beeld van de geschiedenis van Brussel.

ANDERE GEBOUWEN

De gevels vanaf de hoek van de Boterstraat - op die plaats stond in de 13de eeuw een groot houten huis dat toebehoorde aan een Brusselse patriciërsfamilie nl. SERHUYGS. Alles was verdwenen door het bombardement van 1695 en de gilde der bakkers liet hier op de hoek in 1697 een ruim complex bouwen, genoemd naar de koning Karel 2 van Spanje van wie een borstbeeld te zien is op de tweede verdieping. Het gebouw werd gereconstrueerd in 1900 – 1902 . Toen werd ook de koepel erop geplaatst.

nr. 1 DE KONING VAN SPANJE was het gildehuis van de bakkers.

Nr. 2 en 3 is DE KRUIWAGEN - was van de gilde der vetsmelters (vettewarriers)

Het werd het ook het ontmoetingslokaal van de gilde der kleerkopers en de st. gillisnatie. Het

beeld van de patroonheilige Gillis dateert uit 1912

Nr 4 DEN SACK de Gilde van schrijnwerkers en kuipers.

Na het bombardement stond van dit huis alleen nog de twee eerste verdiepingen recht. Bij de heropbouw bouwde men bovenop een uitbundige geveltop met voluten, gebeeldhouwde vazen, fakkels, schelpen, kariatiden, engelenhoofden, enz. Een wereldbol met kompas bekroonde het geheel.

Nr. 5 DE WOLF Gilde van de boogschutters

Boven de deur zie je de Romeinse tweeling ROMULUS EN REMUS gezoogd door de wolf.

Nr. 6 DEN HOREN de Gilde van de schippers.

De oorspronkelijke naam van dit huis was DEN BERCH, maar het werd herdoopt in DEN HOREN. De hoogste verdiepingen van dit huis hebben het uitzicht van de achtersteven van een schip.

Nr. 7 IN DEN VOS was het Gildehuis der marktkramers

Nr. 8 Huis DE STERRE

Dit huis is het kleinste maar ook één van de oudste huizen rond de Grote Markt. Het werd in de 14de eeuw eerst bewoond door een magistraat. Het oorspronkelijke gebouw is afgebroken in 1852 om hier een betere doorgang te voorzien naar de Grote Markt. Al vlug kwamen er voorstellen tot reconstructie en in 1897 werd het heropgebouwd onder het burgemeesterschap van Karel Buls. Men heeft wel de bredere doorgang bewaard en het huis nog smaller gemaakt zodat het enkel toegankelijk is langs het naburige huis DE ZWAAN.

In 1899 werd te ere van Karel Buls onder de arcade galerij een monument opgericht. Het monument is ontworpen door VICTOR HORTA.

Het liggend beeld is van Everaard 'T SERCLAES . Hij leefde van 1315 tot 1388 en was een Brusselse patriciër. Hij is bekend omdat hij een einde maakte aan de Vlaamse belegering van de stad Brussel.

De Vlaamse graaf LODEWIJK VAN MALE had Brussel bezet tijdens de Brabantse successieoorlog en Everaard leidde in de nacht van 24 oktober 1356 een aanval op Brussel. Hij slaagde erin de Vlaamse banier van het stadhuis te halen en maakte zo een einde aan de Vlaamse bezetting van de stad.

Hij is ook meerdere malen schepen geweest van de stad Brussel.

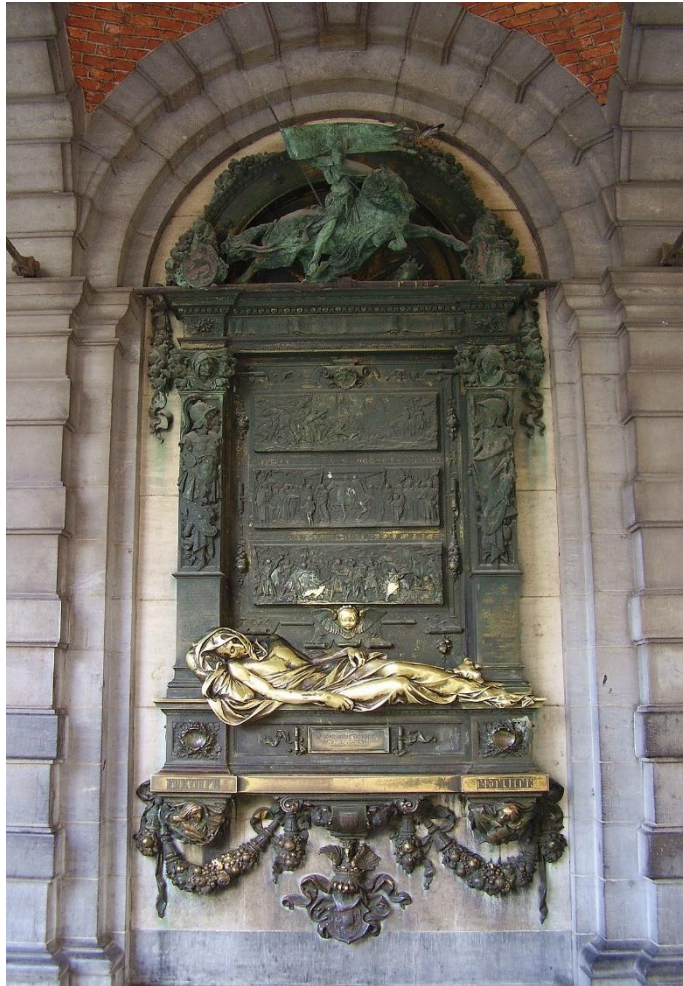
Maar hij is vermoord op een Witte Donderdag toen hij werd overvallen door tegenstrevers aangevoerd door de heer van Gaasbeek. Die overmeesterde hem en hakte één voet af en ook zijn tong . Hij werd op een kar naar deze plaats in Brussel gebracht. Hij trachtte hier de hertogin nog toe te spreken maar kon dat niet meer omdat zijn tong was uitgesneden.

Zijn leuze was MET HAND EN TAND VOOR STAD EN LAND.

Tijdens het interbellum lanceerde één van de marktkramers hier in de buurt het verhaal dat wrijven over de rechterarm van het beeld geluk brengt. En wie het doet zou terugkeren naar Brussel en mag een wens doen.

NR.9 DE ZWAAN Gilde der slaggers

Dit huis is gebouwd in de 15de eeuw rondom een toenmalige herberg. In 1720 werd het dan eigendom van het beenhouwersambacht. In 1874 werd het huis dan nog eens omgebouwd tot een hotel en nog later was een belangrijk restaurant .

In 1885 werd er een Belgische werkliedenpartij opgericht, BWP (= een socialistische partij) en die oprichting gebeurde in dit huis. Dat was de periode van priester Daens die opkwam ter verdediging van de arbeiders en die richtte toen met zijn broer Pieter de christelijke werkliedenpartij op in Aalst.

Nr 10. DE GULDEN BOOM gilde der brouwers

Ook dit huis dateert oorspronkelijk uit de 13de eeuw. In de 15de eeuw kwam het in bezit van de gilde van leerlooiers en stoffeerders en pas begin 17de eeuw werd het eigendom van de brouwers. In 1752 werd het bestaande beeld vervangen door de beeltenis van Karel van Lotharingen – die was zeer geliefd door de Brusselaars

Nr 11 DE ROOS

Dit huis werd door de stad aangekocht in de 14de eeuw en bewoond door de familie VAN DER ROSEN. Tijdens de eerste wereldoorlog was de “NATIONALE RANTSOENDIENST” hier gehuisvest.

Nr. 12 IN DEN BERGH THABOR

Net als DE ROOS is dit één van de grotere huizen. Het is ook gerestaureerd in 1885.

Van 12a tot 19. Dit was het HUIS VAN DE HERTOGEN VAN BRABANT.

Het bestaat nu uit zeven huizen die nog altijd precies één geheel vormen door de gezamenlijke voorgevel. In 1770 zijn er wijzigingen aangebracht. De overkoepelende naam is ontleend aan de borstbeelden van de hertogen van Brabant die de gevels sieren. De huidige borstbeelden zijn evenwel reconstructies uit de 19de eeuw. Lange tijd was hier de hoofdzetel van de KBC-bank.

Nr. 20 HET HERT

Nr 21 en 22 JOSEPH EN ANNA

Dit zijn 2 huizen onder een gemeenschappelijke voorgevel.

Nr 23 DEN ENGEL

Dit huis was tot 1591 eigendom van de abdij van vorst. Na het bombardement is het herbouwd in laat barokstijl en er werd een verdieping aan toegediend.

Nr 24 en 25 : DE GULDEN BOOT gilde der kleermakers

Dit waren oorspronkelijk 2 afzonderlijke huizen. In het portaal staat een buste van de patroonheilige BARBARA en de geveltop is versierd met een standbeeld van SINT BONIFATIUS.

Nr. 26 en 27 : DE DUIF de gilde van de schilders

Schrijver Victor Hugo is in Frankrijk moeten vluchten en leefde in 1852 tijdens zijn ballingschap in dit huis.

Nr. 28 DE GULDEN KOOPMAN

Dit was het café in de Britse serie SECRET ARMY.

NR 34 DEN HELM

NR 35 DEN PAUW

NR 36 EN 37 HET VOSKE (of de samaritaan) DEN EYCK

Nr. 38 SINT BARBARA

NR. 39 DEN EZEL

KONINKLIJKE SINT HUBERTUSGALERIJEN

Het is een 19de eeuwse kathedraal van glas en licht die steunt op sierlijke zuilen en ranke pilaren. Het is een complex van drie overdekte winkelgalerijen – De Koninginnegalerij, de Koningsgalerij en de Prinsengalerij. Zij zijn samen 230 meter lang en 8 meter hoog. Zij zijn wereldberoemd – staan ook op de lijst van UNESCO voor werelderfgoed en zijn nog altijd de meest stijlvolle galerijen van Europa .

Bestaat uit 50 tal winkels - drank- en eetgelegenheden .

Er zijn ook 2 theaters en een cinema. Boven deze winkels zijn er 72 appartementen die zeer duur zijn maar ook zeer gegeerd.

De galerijen zijn ontworpen in 1837 door een jonge architect Jean-Pierre Cluysenaar. Die stamde uit een Hollandse architecten familie en werd eigenlijk beroemd na de bouw van deze galerijen. Hij ontwierp ook vele stations o.a. het station van Aalst, hetgeen nog steeds bestaat. Hij was ook de ontwerper van het Kasteeltje Gevers in Duffel.

De benaming St. Hubertusgalerij komt door de plaats – hier liep vroeger de St. Hubertusstraat van de Grasmarkt tot de Beenhouwersstraat.

De bouw duurde 10 jaar, startte in 1837 en werden ingehuldigd door Koning Leopold 1 in 1847.

Er wordt geraamd dat hier jaarlijks 6 miljoen bezoekers komen.

Aanvankelijk moest men betalen om de galerijen in te komen en dat was 25 centiemmen op donderdag en zondag en tien centiemmen op de andere dagen.

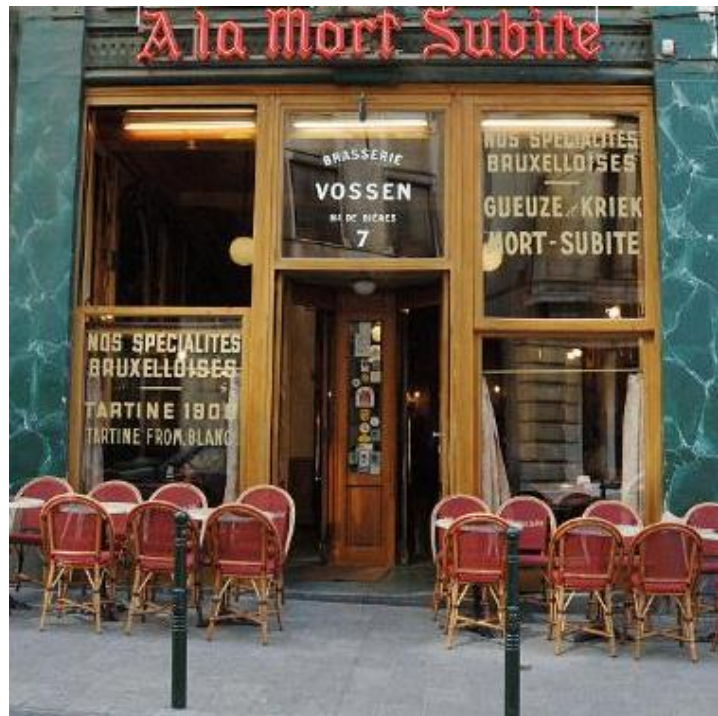
A LA MORT SUBITE

Dit is een brasserie met een art deco gevel. De eigenlijke naam is VOSSSEN, genoemd naar de oprichter in 1910 die THEOFIEL VOSSSEN noemde. In die tijd bestond zijn cliënteel uit mensen die naar de Nationale Bank kwamen en lang moesten aanschuiven in wachtrijen. Zeer dikwijls vonden ze het wachten te lang en dan kwamen ze naar hier om even te pauseren. Ze pokerden onder elkaar om hun tijd te doden. Dat spel heet nu 421 en de hoofden hingen dan

gespannen boven de pitjesbak. Soms moest het rap gaan en speelde men DER DES DER, een spel in één ronde. Wie dan verloor was MORT SUBIDE.

De eigenaar hoorde deze term zo vaak roepen dat hij het niet beter vond dan er een ophangbord van te laten maken en boven zijn deur hing. Van toen af noemt men deze brasserie A LA MORT SUBITE. Het interieur is een tiental jaren geleden opgepoetst maar er is aan de inrichting als dusdanig niets veranderd.

Er hangen binnen enkele fotos van beroemde gasten want het is hier werkelijk een ontmoetingscentrum van beroemdheden - mensen uit de politieke wereld Acteurs en zo meer. Bijna altijd goed gevuld.

HET MARTELARENPLEIN

Het plein is aangelegd in 1778 en is omzoomd door witte neo klassieke gebouwen. Het was het eerste neo klassieke gebouwenkompleks dat in de stad Brussel werd uitgevoerd.

Oorspronkelijk heette dit plein het ST.MICHIELSPLEIN. De naam is veranderd tijdens de Franse revolutie in Blekerijplein omdat de Fransen tijdens die periode niets moesten hebben van namen met sint. De naam was toepasselijk omdat voor de aanleg van het plein zich hier de bleekvelden bevonden voor vrouwen die hier hun was kwamen te drogen leggen.

Tijdens de opstand van de Belgische revolutie in 1830 aan het Muntplein vielen er vele doden en de revolutionairen wisten geen raad met de lichamen van de gesneuvelden en ze besloten dan maar om een aantal doden te begraven hier op het plein.

Het voorlopige bewind van België besloot in 1831 om van het plein een nationale begraafplaats te maken voor de slachtoffers tijdens de revolutie.

Het is architect Claude FISCO die het huidige plein heeft ontworpen. Zoals altijd (en nu nog) was er niet voldoende geld voorhanden om een monument op te richten.

Toen kwam PRINS FELIX DE MERODE op de proppen met een gift van 16.000 florijnen en werd in 1838 dan een monument met standbeeld en crypte

opgericht ter nagedachtenis van de gesneuvelden in de strijd tegen Willem van Oranje en voor onze onafhankelijkheid.

Het monument noemt Pro Patria en werd door WILLEM GEEFS gemaakt. Hij was toen de hofbeeldhouwer van koning LEOPOLD 1 . Toen veranderde men de naam in MARTELARENPLEIN.

Momenteel huizen hier in verschillende gebouwen de Vlaamse ministeries. Ook het kabinet van de minister president.

Op het plein hier worden regelmatig politieke demonstraties gehouden.

Hier staat een monument opgericht ter nagedachtenis van de Graaf Felix DE MERODE.

